

KÜRESELLEŞMENİN SİYASİ VE KÜLTÜREL ETKİLERİ (İkinci Öğretim)

ADNAN CAN
AYŞE NUR TURSUN
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

- ▶ Globalleşmenin ne olduğuna ve ne kadar yeni olduğuna dair çok şey yazıldı, ve tartışmalar hala sürüyor. Genellikle bu tartışmalar 'ekonomi-politik' ekseninde etrafında yapılıyor. Yani sorulan sorular dünya ekonomisinin ne kadar bütünleştiğini anlamaya yönelik. Bu nedenle de ekonomik büyüklükler ön plana çıkıyor: ticaretin boyutları ne, ne hızla büyüyor; gelirin veya sermaye birikiminin ne kadar yabancı yatırıma dönüşüyor gibi konular gündemi işgal ediyor. Sözü ettiğimiz soruları gündeme getiren, çoğunlukla Marksist ekonomi politik kökenli araştırmacılar bu sorulardan çıkarak günümüzdeki dünya ekonomisinin bütünleşme derecesi üzerinde bir değerlendirme yapıp genellikle de şu sonuca varıyorlar: çeşitli oranların gösterdiği gibi bu bütünleşme derecesi 19. Yüzyılda yaşanan globalleşmeye göre çok farklı değil. Hatta içerideki sermaye birikimine oranla yabancı yatırım ve göç rakamları gibi bazı endekslerde henüz 1900'lerin seviyesine ulaşmamış. Örneğin, son elli yıllık dönemle karşılaştırıldığında özellikle vasıflı ve eğitilmiş işgücünün dolaşımının hızlandığı bilirse de bu göçmenlerin sayısı mutlak ve oransal rakamlara göre, ve 19. Yüzyıl ile karşılaştırıldığında çok düşük. Bazı yorumcular buradan çıkarak günümüzdeki ekonomik globalleşmenin çok da önemsenmesi gerekmediğini, belki de aynı 20. Yüzyılda olduğu gibi geriye dönebileceğini iddia ediyorlar. Bu görüşün siyasi uzantısı ise ulusal devletin globalleşme çerçevesinde çaresiz olmadığı, globalleşmeyi yönetebileceği, ve hatta aynı Birinci Dünya Savaşı sonrasında olduğu gibi yeniden ekonomik hükümlanlığa ulaşmasının çok da imkansız görülmemesi gerektiği. Kabaca söylemek gerekirse, ulusal devletten çokça medet umanlar globalleşmeyi azımsama eğiliminde oluyorlar.

- Globalleşme olayını irdeleyenler yalnız ekonomi politik perspektifini sürdürenler değil tabii. Olayın kültürel boyutunu ön plana çıkarıp kültürel tüketimin yeni iletişim teknolojilerinin katkısıyla nasıl coğrafi mesafeyi yok ettiği ve eşzamansal bir kültürel mekan yarattığı gündeme getiriliyor. Bu kültürel globalleşme doğal olarak yerel tepkilere de yol açıyor, fakat bu tepkilerde öne çıkarılan yerellik global akımlardan beslenmiş, ve de ulus-devletin dayattığı “ulusal” kültürle ilişkisi çok karmaşık. Demek ki ileri sürülen sav daha çok kültürel belirlenmenin artık ulusal düzeyden koptuğuna ilişkin. Avrupa ülkelerinin bir kısmı için 19. Yüzyılda başlayan, fakat dünyadaki çoğunluk ulus-devletler açısından bir 20. yüzyıl olgusu olan, devletin ulusal kültürü inşa ve dayatma çabası, yani ulusal düzeyde belirgin ve diğer ulusal kültürlerden ayırıştırıcı bir kültür inşa etme çabası globalleşme ile birlikte sona ermeye mecbur gibi görülüyor. Bu yüzden de globalleşmenin kültürel düzeydeki esas farklılığı ulus-devletin türdeşleştirme, tek bir ulusal kültür ve tek bir ulusal kimlik inşa etme çabalarına devam etmesinin imkansızlığı olarak anlatılıyor.

- ▶ Görüldüğü gibi, ekonomi politik perspektifinden farklı olarak kültürel globalleşme bakisi niteliksel bir değişimin altını çiziyor. Söz konusu olan sayıların artması, oranların yükselmesi, veya daha hızlı dolaşan mallar, sermaye, insanlar değil. Burada vurgulanan, devletin ve ulusal düzeyde iktidarı olan diğer güçlerin daha önceki dönemlerde başarabildikleri etkileri gösterememeleri; kültür ve kimlik konularında alıştığımız belirlenmelerin dışında, yeni bir düzeyin ortaya çıktığı. Kültürel globalleşme anlatımı niteliksel bir değişimin altını çiziyorsa da ekonomi politik perspektifine benzer eleştirilere yine de açık. Bu eleştiriye göre 'ulusal' kültür ve kimlik hep bir yapay kurgu olarak kaldı; devleti ellerinde tutanların kontrol ettikleri nüfusa zorla dayattıkları, fakat karşısında hep direnilen bir senaryo oldu. Dolayısıyla da devletin türdeşleştirme projesi hiçbir zaman başarıya ulaşmadı. Yani kültürde globallik ve yerellik boyutları yeni bir şey değil; şimdi gözlenen, aslında çok kısa bir müddet için tarih sahnesinde kalmış olan ulusalcı çabanın artık nefesini tükettiği. Yeni olan iletişim teknolojisinin tanıdığı imkanların kültürel boyutta özellikle ağırlık kazanması. Bu nedenle de kültürel etkileşim ve zenginliğin farkına varmanın kolaylaşması.

- Modern devletin çeşitli özellikleri var; kendi öz tarihinin ve kökenlerinin belirlemesinden öteye, toplumla olan ilişkisi içinde nasıl şekillendiğini de tartışmak mümkün. Şu anda üzerinde durmak istediğim konu daha çok biçimsel; yani devlet teorisinin ortaya attığı sorulara değinmeden bütün modern devletlerin paylaştığı şekilsel nitelikler. Modern çağda devletler (devlet elitleri) birbirlerinden çok şey öğrendiler; ayrıca devletler arası sistemin zorlamasıyla benzer davranış biçimlerini benimsediler. Devlet teknolojisi ve devlet davranışı (siyasi rejimden ve toplumun yapısından bağımsız olarak) aynı çizgi etrafında nispeten küçük farklılıklara izin vererek gelişti. Sözü ettiğim biçimsel alanda modern devletin şekillenmesinin dış ve iç bağlamlarda diye ayırabileceğimiz, iki eksen etrafında gerçekleştiğini söyleyebiliriz. Bu iki eksene sosyal bilimcilere aşına gelecek birer kod adı verebiliriz: Birincisi, 'Westphalia', 1648'de imzalanmış bir antlaşmanın adı; ikincisi ise, modernleşme çerçevesi ile devlet biçimi arasındaki ilişkiyi geçtiğimiz yüzyılın başlarında irdeleyen bir sosyal bilimci, 'Weber'. İleri sürülen savı şöyle tekrarlayabiliriz: devletlerin modernleşmesini bu iki boyut çerçevesinde özetlemek mümkün; veya, bizim modernleşme diye adlandırdığımız olgunun bu iki boyuttaki ilerlemeyle belirlendiğini söyleyebiliriz. Şimdi Westphalia ve Weber'in devlet pratikleri açısından ne anlama geldiğini tartışabiliriz.

SIYASİ KÜRESELLEŞME

- ▶ Siyasal küreselleşme kısaca dünya üzerindeki siyasi ilişkilerin yoğunlaşması ve genişlemesi sürecini ifade eder.
- ▶ Siyasi olarak küreselleşme; küresel dönem öncesi uluslararası sistemin temel belirleyici aktörü olan ulus devletlerin, küreselleşme ile beraber yetkilerini ulusal ve ulus-üstü örgütlerle paylaşmaya mecbur kalmıştır.
- ▶ Ulus Devletler, modern çağın etkisiyle yakaladığı o 'fonksiyonel zirveyi', küreselleşmenin de etkisiyle uluslararası ve bölgesel kurumlarla paylaşmak zorunda kalmıştır.
- ▶ NATO,BİRLEŞMİŞ MİLLETLER,AVRUPA BİRLİĞİ...

- ▶ Meydana gelen bu dönüşüm ile beraber, küreselleşme öncesi dönemden farklı olarak ulus devletlerin önemi gittikçe azalmakla beraber, bölgesel güçler ve uluslararası şirketler değer kazanmıştır.
- ▶ Böylece küreselleşme ile beraber ulus devletlerinin yerini alan uluslararası şirket ve kurumların, hem ekonomik hem de siyasal güce sahip olmaları, toplumda yeni yapı ve kültürlerin ortaya çıkmasına zemin hazılamıştır.
- ▶ Kuşkucular, aşırı küreselciler, şüpheciler.

- ▶ Modern ulus-devlet sistemin kökeni Avrupa'da 17. yy daki siyasi gelişmelere kadar gitmektedir.1648'de '**Vestfalya Barış Antlaşması**' Avrupa'nın büyük güçleri arasında protestan reformasyon dönemini izleyen büyük din savaşları sonra ermiştir.
- ▶ Yeni devletler modeli egemenlik ve toprak bütünlüğü ilkelerine dayanıyordu.
- ▶ Vestfalya düzeni ile beraberinde Avrupa, Ortaçağ'dan modern zamanlara geçiş yapmıştır.Bugün de sıklıkla kullandığımız egemenlik,sınırlar,başka devletin iç işlerine karışmamak ce elçilik gibi kavramlar Vestfalya düzeninin birer getirisi olmuştur.
- ▶ Vestfalya Barış Antlaşmasını izleyen yüzyıllar boyunca siyasi güç giderek merkezileşti.

- ▶ Devlet yönetiminin kapsamı genişledi ve baskı araçları devletin elinde başarılı bir şekilde daha tekelleşti.
- ▶ Devletler, ticaretin genişlemesi için gerekli askeri araçları sağlayarak dünya üzerinde Avrupa siyasal yönetim tarzının yayılmasına katkıda bulunmuştur.
- ▶ Modern ulus devlet sistemi, olgun haline 1. Dünya Savaşı sonrasında ABD başkanı Woodrow Wilson'un ulusların kendi geleceklerini belirleme ilkesine dayalı ünlü 14 madde ile ulaşmıştır.
- ▶ Wilson'un önerdiği devletler arası ulus devleti esas alınmıştır.

- ▶ Uluslararası iş birliğinin kurumsallaştırılması düşüncesi 1945 te BM in kurulması ile hayata geçirilmiştir.
- ▶ BM ve diğer devletler arası örgütlerin kökeni büyük ölçüde modern ulus devlet sistemi çevresinde bir siyasi düzen olsa da bu örgütler siyasi faaliyetlerin giderek ulus sınıralarının ötesine uzanmasında katalizörlük rolü oynamıştır.
- ▶ 1970 lerde güçlenen küreselleşme eğilimleri ile birlikte bağımsız devletlerden oluşan uluslararası topluluğun hızlı bir şekilde ulus devletlerin egemenliğine meydan okuyan küresel bir siyasi karışıklık bağımlılık ağına dönüşmekte olduğu görülür.

- ▶ 1990 larda Körfez savaşı öncesinde George H. W. Bush'un yeni bir dünya düzenini ortaya çıktığını ilan ederek Vestfalya modelinin sona erdiğini açık bir şekilde ortaya koyması yaşanan yoğun küreselleşme süreci ile birlikte 'ulus devlet öldü mü?' sorusunu gündeme getirmiştir
- ▶ Ulus devletinin ölmediği açık olmak ile birlikte geleneksel politika araçları giderek zayıflamakta, dünya hemen her alanda entegrasyonun derinleşmesi ile birlikte siyasal iktidarın küresel kurumlara ve yerleşme eğiliminin güçlenmesi ile yerel parçalara doğru dağıtılması sonucu ulus devlet iki yönlü bir baskı altına girmiştir.

- ▶ Ulus devletler bir yandan etnik ve bölgesel siyasetlerin artmasıyla birlikte merkezkaç güçlerin baskısı altına girerken, öbür yandan ekonominin küreselleşmesinin yarattığı dış tehditler ve meydan okumalarla da karşı karşıya kalmaktadırlar.
- ▶ Bugün devletler, kurallarını kendilerinin koymadıkları uluslararası hatta AB gibi örneklerde, uluslararası hukuku kabul etmekte kalmaktadırlar.

- ▶ Küreselleşme ile birlikte;
- ▶ Demokrasi
- ▶ İnsan hakları
- ▶ Özgürlüklerin korunması
- ▶ Gibi bazı temel değerler evrensel nitelik kazanırken, ulus-devlet de demokratikleşme , yerleşme, saydamlık,katılım,estetik,hesap verebilirlik gibi güçlü eğilimlerin yoğun baskısı altında yeniden şekillendirmeye zorlanmaktadır.

- ▶ Devletin küçülmesi, deregülasyon, özelleştirme, siyasal reformlar, sosyoekonomik politikaların dönüşümü gibi stratejiler ülkelerin temel politikaları haline gelmiştir.
- ▶ Pek çok siyasi sorunun temelinde ekonomik çatışmaların ve çıkarların yatması nedeniyle küresel ekonomik bütünleşmeler siyasi yapıyı da etkilemiştir.

- ▶ Siyasal dönüşüm gerek uluslararası sistemde ve gerek ulusal ve ulus altı yeni yönetim modellerini gündeme getirmiş ulus-devletin yapısında ve yetki fonksiyonlarında farklılaşmaya yol açmıştır.
- ▶ Özellikle küreselleşmenin temelinde yer alan teknolojik gelişme, devlet hiyerarşilerinde, örgütsel yapılarda, yönetim süreçlerinde ve hizmet sunma biçimlerinde büyük değişimlere neden olmaktadır.

- Bu küreselleşme döneminde hükümetler dört temel konuda değişim ile karşı karşıya kalmıştır.

yönetim coğrafi boyutu değişime uğramıştır. Devlet yönetiminde karar alıcı ve uygulayıcıların kamu çıkışlarının hayata geçirilmesi de özel çıkar çelişkisi arasındaki gerilimler çoğu zaman ülke sınırlarının ötesine taşınmaktadır.

► Zaman faktörü siyasi kararları hayata geçirenler için daha canlı bir etken haline almıştır.Günün her dakikasında canlı bir şekilde işlem yapabilen bir finans piyasası,gelişmiş haberleşme teknolojileri sayesinde yeni gelişimleri dakikalar içerisinde tüm dünya ile paylaşılabilen bir medya örgütlenmesi hem uluslararası örgütlere hem de devletlere bir karar alabilmeleri için çok az zaman tanımaktadır.

► Buna karşılık devletlerin bürokratik yapıları yıllar içerisinde çok da değişmemiş ve bu yeni düzene uymakta yetersiz kalmıştır.Bununla birlikte siyasi kararların kendisi de karmaşıklaşmıştır.Çünkü alınan siyasi bir karar sadece kararın alındığı ülkeyi etkilemeyecek, o ülke ile ekonomik ve siyasi ilişki içerisinde olan başka ülkelerin de siyasetini etkileyecektir.

►

Siyasi kararların karmaşıklığı gittikçe artmaktadır.Devletler ve uluslararası örgütler ürettikleri kararların bürokrasi ve hiyerarşik yapılar içerisinde kaybolmasının riskini hesaba katmak zorundadır.

- ▶ Meşrutiyet ve hesap verebilirlik.Hükümetler arası diplomasi getirmiş olduğu geleneksel kapalı işyeri uygulaması, ulus ötesi politika yapımına daha fazla katılım ve hesap verebilirlik için gayret gösteren vatandaşların ve ulus ötesi örgütlü savunma gruplarının istediklerini yerine getiremez.

KÜLTÜREL KÜRESELLEŞME

- ▶ Öyle bir toplumsal değişme çağında yaşıyoruz ki insanlar, sermaye, teknoloji, fikirler ve bilgi bize miras kalan kültürel ve siyasi sınırlar boyunca durmaksızın hareket halindedir. Bölgeler arası ticaret, göç, teknolojik yayılma, din değiştirme (dönüşümler) ve askeri fetihler gibi sınır ötesi süreçler yeni değildir (McNeill 1986). 2000 yılında bize görüldüğü şekliyle küreselleşme açıkça yaygın bir şekilde atıf yapılan 1913'teki küresel genişleme evresini de içeren önceki sınır ötesi aktiviteler ve uluslararası antlaşmanın üzerine inşa edilmiştir. 2000 yılında konuşulmaya başlanan küreselleşme, etkisi 1913'te görülmeye başlayan daha çok küresel genişleme olarak ifade edilen sınırlar ötesi ve enternasyolizmin yükselişi üzerine kurulmuştur. Kendine özgü çağdaş küresel değişme, yine de kürenin çeşitli parçaları arasında karşılıklı bağımlılık ve bütünleşmenin yeni formlarıyla ilişkilidir. 1913'ten önceki gelişmelerin aksine günümüzde küreselleşme entegrasyon ve karşılıklı bağımlılığı zamansal ve mekansal boyutta artırmıştır (yoğunlaştırmıştır). Bu, genellikle zaman –mekan sıkışması olarak ifade edilir. (Harvey 1989). Bilgi teknolojisi sadece mesafenin despotluğunu yok etmekle kalmaz, aynı zamanda, zamanı sosyal değişimin önünde önemli bir engel olmaktan kaldıran küresel sanal gerçeğin yaratılmasına da yol açar.

- Günümüz, küreselleşme çağı olarak kavramlaştırılabilir ancak küreselleşmenin sınırları ve dinamikleriyle ilgili birçok şey hâlâ açıklığa kavuşmamıştır. Bu özellikle bu makalenin konusu da olan küreselleşmenin kültürel hayatla ilişkileri için doğrudur. Bu ilişki bağlamında bu makalede küreselleşmenin kültürel nedenlerinden ziyade kültür için küreselleşmenin sonuçlarına odaklanılmıştır. Bu sonuçlarla ilgili tartışmaları daha yakından irdelersek üç temel pozisyonun varlığından söz edilebilir: küreselleşmenin kültürel birleşmeye yönlendirdiği homojenleşme tezi; Batılı küreselleşme ve onun karşıtları arasındaki kültürel savaşları öngören kutuplaşma tezi; son olarak; küreselleşmeyi sınır ötesi değişimlerle oluşan çeşitli kültürel repertuarın (birikimlerinin) bir karışımı olarak ele alan hibritleşme ya da senkretizm tezidir. Bugünkü haliyle bu pozisyonlar arasındaki tartışma empirik bir derinliğe sahip olmaktan ziyade spekülatif bir durum arz etmektedir.

- Bu tartışmayı çözmek adına Raymond Williams'ın "kültür" (1976, 87) kelimesinin İngilizce dilindeki iki ya da üç en karmaşık kelimedenden biri olduğunu belirttiği yorumunu hatırlamak yerinde olacaktır. Kültür kavramının pratik aktivitelerden öteye yüksek kültüre ya da inançlara ve değerlere göndermede bulunduğu fikri halen büyük oranda geçerliliğini korumaktadır. Bu durum, sosyal bilimlerde kültüre bir Cinderella (Külkedisi) statüsü kazandırdı. Siyaset bilimi ve ekonomi kültürü bir konuyla ilgili rasyonel bir açıklama ya da analiz gerçekleştirilemediğinde boşluğu doldurmak için kullanırlarken; sosyoloji ise kültürü yakın zamanlara kadar antropolojinin bakış açısıyla kavramlaştırılmaktaydı. Clifford Geertz'in, çok atıfta bulunulan kültür tanımı tartışmayı inanç temelli bir odaktan pratik etkinlikler ve popüler bir bağlama doğru yöneltmiştir (genişletmiştir). Burada kültür, sembolik formlarda vücut bulmuş tarihsel olarak aktarılan anlam örüntüleridir. Bu örüntüler aracılığıyla insanlar hayata dair bilgi ve tutumlar geliştirirler ve geliştirdikleri bu bilgiyi diğerlerine aktararak devam ettirirler. (1973, 89). Burada dini sembolizm için olduğu kadar pratik bilgi için de; Chogin için olduğu kadar Coca-Cola için de bir yer vardır. Buraya kadar tamam. Fakat hızlı sosyal değişim çağında kültürün tarihsel sürekliliğine yapılan vurgu ne kadar gerçekçidir? Kültürün düzen kurma işlevi küreselleşmenin etkisi altında hâlâ devam eder mi? Eğer öyleyse kültür hâlâ uluslar düzeyinde (Türk kültürü, İngiliz kültürü gibi Ç.N.) organize edilmiş şekilde mi kalacak yoksa daha geniş bölgesel hatta küresel kozmopolit bir kültürden mi söz edilecektir? Eğer öyle değilse ya Marks'ın "bütün katıların havada erimesi" öngörüsüyle mi karşı karşıya kalacağız ya da kimlik politikaları ve kültürel kimliğin Balkanlaşması (bölünmesi, parçalanması Ç.N.) durumuyla mı karşı karşıya kalacağız?

KÜLTÜREL KÜRESELLEŞME

- ▶ Küreseleşen dünyadaki toplumsal hareketlikleri küresel dünyanın her tarafındaki kültürleri de birbiri ile dünyanın her tarafındaki kültürleri de birbiri ile karıştırmakta ce sonuçta çok kültürlülük durumunun varoluşunun önü açılmaktadır.
- ▶ Kültürel küreselleşme, çeşitli ülkeler arasındaki küresel çerçevede var olan kültürel etkileşimledir.
- ▶ Kültürel küreselleşme insan yaşamı içerisinde var olan her türlü olgunun,bunların içerisinde kıyafet seçimi,yemek kültürü,eğlence tarzları,takip edilen ve zevk alınan sanatsal etkinlikler,insanlarının birbiri ,ile etkileşim tarzları da dahil olmak üzere gittikçe birbirine benzemesi ve farklılıkların törpülenmesi anlamının taşır.

- ▶ GÜNÜMÜZ DÜNYASININ TEMEL NİTELİĞİ OLAN GİTTİKÇE ARTAN KÜLTÜRLER ARASI ETKİLEŞİMİNİN GIDA SEKTÖRÜ, TELEVİZYON PROGRAMLARI, SINEMA FİMLERİ, MÜZELER, DÜNYA ÇAPINDAKİ KONSERLER GİBİ FAALİYETLER ALANLARINDA VARLIĞINI SÜRDÜRDÜĞÜ GÖRÜLMEKTEDİR.

- Kültürel kreselleŖmeye yönelik yaklaŖımlara baktığımızda ise, aŖırı kreselleŖmeci bir yazar olan Hinkson(1998),kreselleŖme süreciyle birlikte kültürel anlamda 'diğer' olan her Ŗeyin atık uzak, egzotik,gizemli veya uluaŖılmaz olmaktan çıktığını,tersine kreselleŖmeyle birlikte 'diğer' olanların bizim etrafımızda olduğunu ifade etmektedir.

- ▶ Küreselleşme süreci ile beraber kültürel alanda birçok görüş ortaya çıksa da bunlardan bazıları diğerlerine göre daha fazla ön plana çıkmıştır.
- ▶ Bunların bir tanesi; küreselleşme ile beraber küçük bir köye dönen dünyada tüm toplumların tek kültürde buluşturmak istenmesi.Yani **'Tek Küreselleşme'**dir.
- ▶ Yani tüm toplumun gittikçe tek kültürde buluşturmak istenmesi.Bu tek kültüründe batı kültürü olduğu yönünde fikirler ortaya çıkmıştır.

- ▶ Küreselleşme süreci ile her ne kadar tüm kültürlerin birbirine yaklaşacağı düşünülse de , her toplumun kendi kültürünü korumak istemesi kaidesi de kaçınılmaz bir geçektir.
- ▶ Bu nedenle kültürler arası yaklaşmanın tek kültüre evrilemeyeceği düşünülmektedir.
- ▶ Aynı zamanda küreselleşme küreselleştirme ile beraber oluşturulmak istenen kültürün dünya kültürü olacağı yönünde fikirle mevcuttur.
- ▶ Ancak dünya kültürü sağlanamadığı zaman ise, belirli kültürlerin ayakta kalabileceği ve bu kültürlerin dünya toplumu nezdinde ön plana çıkacağı ön görülmektedir.

- ▶ Küreselleşmenin sosyo-kültürel bir diğer sonucu; küreselleşmenin birleştiriciliği yanında çoğulculuğu ve çok kültürlülüğünde teşvik etmesidir.
- ▶ Her ne kadar kimlik benzerliği olan ülkeler arasında ortak kimliğe doğru bir yöneliş söz konusu ise de ; köklü toplumların kendi tarihsel bağlarından kopmak istemeyeceği açıktır. Ayrıca son dönemlerde artan çatışma ve ayrılmalarla beraber yeni kimliklerde ortaya çıkmıştır.

- ▶ Ortaya çıkan bu yeni kimliklerin kendi değerlerini oluşturmak istemeleri toplumda söylenegelen çok kültürlülüğün bir sonucu sayılabilir.
- ▶ Dolayısıyla küreselleşmenin etkisiyle her ne kadar sınırlar ortadan kalksa ve konjonktürel olarak dünya küresel bir köye dönüşse de, tek bir dünya kültüründen bahsetmek mümkün olmayıp, çok kültürlülük bu durumda ön plana çıkmaktadır.⁷

- ▶ Küreselleşmenin kültürel boyutu ile öne çıkan bir diğer görüş ise; melez (hibrit) kültürlerin doğmasıdır.
- ▶ Küresel karşılıklı bağıllık ve bağımlılık her zaman kültürel benzerlik anlamına gelmez. Bu yüzden hibritleşme tezi toplumsal karşılıklı bağımlılıklar yoluyla benzerlikten öteye geçip kültürlerin karşılıklı etkileşim içinde olduğunu ve zamanla birbirleriyle birleşerek ortaya melez kültürler çıkardığını savunmaktadır.
- ▶ Örneğin yarı İskoç yarı İrlandalı gibi söylemlerin son dönemlerde artması; Böylece farklı kültürlerin kaçınılmaz olarak karşılıklı etkileşimlerden yeni melez kültürler ortaya çıkmaktadır.

▶ HOMOJENLEŞME

▶ KUTUPLAŞMA

▶ HİBRİTLEŞME (MELEZLEŞME)

- ▶ **HOMOJENLEŞME:** Herkesin aynı markadan yemek yemesi, aynı ayakkabıyı giymesi, aynı marka arabalara binmesi gibi Őeylerdir. Tek tip markalaŐma da denilebilir.

► 5 KÜRESEL GELİŞME

- Brezinski, İslam milletinin uyanışına sık sık vurgu yapmakta, Batı'ya öfke dolu bu uyanışı küresel teröre indirgemekte ve İslam tehditi üzerinden dünya güçlerini yanına çekmeye çalışmaktadır.
- Tespit ettiği beş küresel siyasi gelişmeye yakından bakılınca bu apaçık görülmektedir.
- 1.ABD'nin çöküşü ya da emperyal kapasiteyi yitirme: Brezinski'ye göre sözkonusu küresel gelişmelerden ilki, "halen neredeyse tüm alanlarda dünyanın lider gücü olan Amerika Birleşik Devletleri'nin bile tüm dünyayı kontrol edebilecek emperyal bir kapasiteden yoksun oluşudur". Bu cümle, çöken ABD'nin son acı çıktığı olmalı.
- Artık uluslararası düzenden bahsedemiyoruz; küresel kaos, saklanamayacak boyutta olduğundan Brezinski'yi ABD'nin çöküşünü itirafa zorluyor. ABD, dünya liderliği iddiasıyla girdiği 21. yüzyılın daha başında, çöküşünü ilan etmek zorunda kalıyor..
- ABD'nin durumu kavramlaştırırken kullanılan 'emperyal kapasite' deyişi, çok dikkat çekici. Osmanlı devleti, dünya liderliğini temeddün kabiliyeti görürdü. Batı, kaba güce ve menfaate dayalı siyasetiyle medeniyet iddiasında bulunamıyor; hatta barbarlığını itiraf ediyor, emperyal kapasite edebiyatıyla.
- Kısa ömürlü imparatorluklar çağındayız, saman alevi gibi parlayıp kayboluyorlar: İngiltere, 150 yıl sürdürmüştü, ABD çeyrek asır bile sürdüremedi, dünya liderliği iddiasını..
- 2. Avrupa'da bir ulus devlet olan Rusya imparatorluk olmaya çalışıyor: Brezinski'ye göre ikinci önemli küresel gelişme, Rusya'nın "emperyal bir devletten Avrupa tipi bir ulus-devlete dönüşüm sürecinde olması"dır. Rusya, bu "geçiş sürecini doğru yönetemediği için", son dönemde "yakın çevresindeki bazı eski müttefiklerini" (Ukrayna, Beyaz Rusya, Gürcistan, Baltık Devletleri) "yabancılaştırmakta"dır.
- ABD perspektifinde Rusya'nın ulus devlet olarak konumlanması, devletler oyununda bağımsız hareket etme yerine yardımcı oyuncu olarak ABD'yi desteklemeye yönlendirme belirtiyor.
- 3.Çin artık ABD'yi tehdit eden güç: Makalede, Asya'nın devi Çin'in, Rusya'dan sonra değerlendirilişi dikkat çekiyor. Üçüncü önemli küresel gelişme olarak Çin'in, istikrarlı bir şekilde "yükseliş"i ve ABD'ye "meydan okuyabilecek tek devlet konumuna doğru ilerleyişi" belirtiliyor.

- ▶ 3.Çin artık ABD'yi tehdit eden güç: Makalede, Asya'nın devi Çin'in, Rusya'dan sonra değerlendirilişi dikkat çekiyor. Üçüncü önemli küresel gelişme olarak Çin'in, istikrarlı bir şekilde "yükseliş"i ve ABD'ye "meydan okuyabilecek tek devlet konumuna doğru ilerleyişi" belirtiliyor.
- ▶ ABD ile "doğrudan bir zıtlıktan kaçınan" Çin, ayrıca "zayıf olduğu askeri alanda da atak yapmakta ve özellikle deniz gücünü arttırmaya çalışmakta" deniliyor.
- ▶ Brezinski'ye göre Çin, artık "ABD'yi tehdit eden bir güç"tür.
- ▶ 4.Avrupa küresel aktör değil: Brezinski'ye göre dördüncü önemli küresel gelişme, Avrupa'nın artık "geçmişteki gibi" bir "küresel oyuncu" olmasının mümkün olmadığı gerçeğidir.
- ▶ Böylece Avrupa (özellikle de Avrupa Birliği), "ABD ile birlikte Ortadoğu ve Kafkasya'daki güvenlik sorunlarının çözümünde" -özellikle diplomatik açıdan- önemli roller oynayabilir.
- ▶ 5.İslam alemi büyük risk: Brezinski'ye göre beşinci ve son küresel jeopolitik faktör ise, "geçmişte" Avrupalı "emperyalist devletlerin hatalı politikaları" nedeniyle "Batı dünyasına öfkeli" ve "dini açıdan katı biçimde yetişen" yeni bir Müslüman "halk kuşağı"nın Ortadoğu'da ortaya çıkmasıdır.
- ▶ "Eşitsizlik duygusu ve dini fanatizmin harmanlandığı" yeni ve "çok tehlikeli bir dünya görüşü"ne sahip olan bu yığınlar, kendi içlerinde de "İslam'ın farklı mezhep ve yorumları nedeniyle çekişme ve çatışmalar yaşamakta" ve "tüm dünyaya büyük güvenlik riskleri oluşturmakta"dırlar.
- ▶ Brezinski, Batı'nın emperyalist politikalarını, tepki gösteren İslam alemine hak verdiği için değil, İslam aleminin "öfkesi"nin nedenini açıklamak için dile getiriyor. Bu arada emperyalizmin tüm faturasını Avrupa'ya çıkarırken, İslam, "çok tehlikeli bir dünya görüşü", İslam alemini de "küresel terör örgütlerine dönüşecek" bir "halk kuşağı" olarak kavramlaştırıyor..
- ▶ Brzezinski'nin makalesinden anlaşılıyor ki yaklaşan ABD – Çin savaşından korkuyor ve yenilip çökeceğini biliyor.. Düşman olarak gösterdiği İslam alemi karşısında Çin, Rusya ve Avrupa'yı yanına çekmeye çalışarak son çırpınışlarını gösteriyor..
- ▶ Brezinski, belirlediği bu beş küresel gelişmeye göre dünya güçlerine beş politika öneriyor. Gelecek yazıda da bu beş politikayı anlatacağım..

HİBRİTLEŞME(MELEZLEŞME):

- Sadece evlilik yoluyla oluşan mikro ilişkilerle değil aynı zamanda kültürel ilişkinin daha az uygun formları da farklı kültürel arka planlardan gelen insanların birbirleriyle temas kurmalarını sağlamaktadır. Koloniyal işgal ve emperyal hâkimiyet bir örnek teşkil eder. Klasik dünyada, eski Roma'nın Akdeniz Yunan dünyasını fethi, Yunan kültürünün mirasını Roma'nın almasıyla sonuçlandı. Hindistan'ın İngiliz İmparatorluğu üzerindeki kültürel etkisi daha az olmasına karşın yinede din, kültür ve siyaset alanlarında yaptığı etki ile kültürel yaşamda senkrenik formların oluşmasına yol açmıştır. Bu ulusal bağımsızlık ve kültürel özgürlük tartışmaları içinde kendi kendini yönetme ve liberal demokrasinin Batılı modelleri ile bütünleşme ya da çoğu Batılıların manevi hayatlarının Doğululaşması şeklindeki teosofi2 hareketleri içerir. Kültürel hibritleşme ya da senkretikleşme fikri, dini ve manevi hayat, edebiyat ve çağdaş sanat, müzik (dünya müziği ve caz dahil) gibi olaylar dizi

- ▶ sine çok başarılı bir şekilde uygulanmaktadır. Fakat onun kapsam ve ölçüğünü değerlendirmek zordur. Bunun bir nedeni bu kültürel yönelimin oldukça bulanık kavramsal statüsüdür. Birmingham'lı görüşmeci yanıtında kendini yeryüzüne ait "geniş bir insan" olarak görmesi kozmopolitleşme duygusu ile kültürel bütünleşmeden doğan bir hibritlik duygusuna dayanır. Hibritlik yine de bu örneğin akla getirdiğinden daha soyut etkilere sahiptir. Bu Afrika kökenli Amerikalı ya da "yarı İskoç ya da yarı İrlandalı" gibi bölünmüş ('-' tire konulmuş Ç.N.) kimliklerin oluşumuna ve bu sayede dünyadaki kültürel üyelik duygusuna yol açacaktır. Kozmopolitanizm düşünce tarihinde zaman zaman üzerine değinilen bir konu olmasına rağmen küresel kültürün sosyal tarihinde daha az dikkat çeken bir konudur. Hannerz'e göre kozmopolitanizmin tanımlayıcı unsurları kültürel merkezlerin çoğulluğuna yönelik bir eğilim, ötekiler ile etkileşime girmeye hazır olma ve farklı kültürel ortamlardaki yeterlilikleri gerektirir. Bu yaklaşım bize kültürün sadece değer ve tutumlardan ibaret olmadığını, fakat aynı zamanda özünde düşünce kadar eylemle ilgili pratik konularla da ilgili olduğunu hatırlatması bakımından faydalıdır. Yerellik doğası açısından tepkiseldir. Dışarıya ve de genellikle değişime karşı sınırlar inşa eder. Ancak kozmopolitanizm yeni kültürel tecrübeleri arama ve bunları kişisel repertuara dâhil etme bağlamında büyük ölçüde proaktiftir.

- Uluslararası diplomatlar, bürokratlar, küresel hareketliliğe sahip akademisyenler, gazeteciler ve iş adamları gittikçe bir meslek grubu olarak görülmekte ve birden çok kültürel bağlamda kendilerini göstermektedirler. Yukarıdan aşağı oluşturulan bu listeye, göçmen işçiler, denizciler, yardım için çalışanlar, müzisyenler, sanatçılar, hacılar ve sporcular gibi alttan üste oluşturulan kategorilerde dâhil edilebilir. Ancak uluslararası tecrübeler ile mesleki ağların ne oranda kozmopolitanizmin farklı bağlam ve formlarına dönüştüğü sorusu hâlâ cevaplanmayı beklemektedir. Çeşitli ülkelerden gelip Birleşmiş Milletler ya da Dünya Bankası'nda çalışan diplomatlar ve bürokratlar, yeni kimlik formları ve dünyaya yönelik yeni eğilimler mi geliştiriyorlar yoksa onların eylemleri hâlâ ağırlıklı olarak ulusal ya da bölgesel normlar tarafından mı yönetiliyor, böylece ulus ötesi olmaktan ziyade uluslararası bir doğaya mı sahiplerdir? Kozmopolitlik, öncelikli amacı insanlık olan Sınır Tanımayan Doktorlar veya uluslararası Kızıl Haç örgütü gibi sivil oluşumların yardım çalışanları arasında daha mı güçlüdür? Bu gibi sorulara henüz çok az yanıt vardır.

- ▶ Hakiki anlamda kozmopolitlik, nispeten nadir olarak gerçekleşebilir. Dünya dili Esperanto'nun başarısızlığı kuşkusuz bu sonucu işaret eder. Bununla beraber, bu, küresel senkretizmin veya hibritliğin önemini gölgelememelidir. Bu kültürel formların kozmopolitanizmin ifade ettiği kadar olmasa da bir şekilde bağlam ötesi oldukları anlamına gelir. Bu hibritleşme yaklaşımının temsil ettiği başlıca kavramsal ilerleme şunu belirtir: kültürler olarak adlandırılanlar birbirine öyle karışmıştır ki artık herhangi saf veya diğerlerinden farklı gerçek (orijinal) kültür yoktur. Nüfusun göç etmesi ve bununla birlikte insanların birbiriyle karışması anlamındaki bu küreselleşme, bin yıldır olmasa da hibritleşme dürtüsünü sürekli arttırarak yüzyıllardır genişletmektedir. Tıpkı biyolojik ırk düşüncesinin kültürel ve sosyal farklılaşma için yapay bir temel olması gibi analitik bir bakış açısından saf içsel özelliklerle tanımlanan farklı kültürler fikri de aynı şekilde yapaydır. Kültürel aktörler dışarıdan alınmış kültürel unsurların dışarıdan alındığını bilmeyebilirler ya da bunları yerelleştirme eğilimde olduklarından bu ödünç alma işlemini bilmek istemeyebilirler.

- ▶ soru1-) globalleşme nedir?
- ▶ soru2-) globalleşme nasıl başladı?
- ▶ soru3-) küreselleşme çeşitleri?
- ▶ soru4-) küreselleşme ile birlikte devletler hangi politikaları uygulamıştır?
- ▶ soru5-) kültürel küreselleşmenin etkileri günümüz dünyasında hangi sektörlerde görülmektedir?
- ▶ soru-6) ulusal ve bölgesel kurumlara örnekler veriniz?
- ▶ soru-7) avrupayı orta çağdan modern çağa geçiren antlaşma hangisidir?
- ▶ soru-8) Uluslararası iş birliğinin kurumsallaştırılması düşüncesi hangi tarihte hangi olay ile hayata geçmiştir?
- ▶ soru-9) tüm toplumların tek kültürde buluşturulmak istenmesine ne ad verilir?
- ▶ soru10) vestfalya modelini sona erdiren olay?

- ▶ **1-Küreselleşme:** Dünya insanların ekonomik, siyasi, iletişim ve sosyal açılardan birbirine yakınlaşması ve bir bütün olma yolunda ilerlemesidir. Teknolojinin gelişmesi ile birlikte, değişen ve gelişen dünya düzeninde birçok yenilikler meydana gelmiştir.
- ▶ 2-Küreselleşme insanlığın en temel sorunu olan **tüketim küreselleşmesine** de yol açmıştır. Sömürü ve tüketim devlet aracı olarak sömürü ülkelerin tarih boyunca yaptığı ve günümüzde de devam ettiği sömürgecilik iletişimin gelişmesiyle birlikte uluslararası bazda devam etmektedir. Bu yüzden Asurlular la başladığı en bilinenidir(MÖ 2500)
- ▶ 3-Ekonomik,siyasi,kültürel ve teknolojik
- ▶ 4-Küçülme,deregülasyon,özelleştirme,siyasal reformlar
- ▶ 5-Gıda sektörü,televizyon programları,sinema filmleri,dünya çapındaki konserler vb
- ▶ 6-Birleşmiş milletler,NATO VE Avrupa Birliği
- ▶ 7-Vestfalya Barış Antlaşması
- ▶ 8-1945 te BM nin kurulması ile
- ▶ 9-Tek küreselleşme
- ▶ 10-)14 madde den oluşan Wilson ilkeleri

KAYNAKÇA

- ▶ <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/101326>
- ▶ http://www.tasam.org/tr-TR/Icerik/211/kuresellesmenin_boyutlari_ve_etekileri
- ▶ <http://www.ilimvemedeniye.com/kuresellesme-ve-kuresellesmenin-boyutlari.html>
- ▶ https://www.iktisatsozlugu.com/nedir-3909-kutuplasma-teorisi-#.W9m_9JMzblV
- ▶ <http://www.uiportal.net/globallesme-ve-devlet.html>
- ▶ <http://www.haber7.com/yazarlar/mustafa-yurekli/2078106-brezinskiye-gore-kuresel-kutuplasma>
- ▶ <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/101326>
- ▶ <https://www.neoldu.com/kuresellesme-nedir-kuresellesmenin-etkileri-nelerdir-6300h.htm>
- ▶ DR.HAVVA NESRİN TİRYAKİ NOTLARI